

Waldemar Chrostowski

"Requirite in libro domini : opuscula Michaeli Peter piae memoria dedicata", red. Feliks Lenort, Poznań 2005 : [recenzja]

Collectanea Theologica 76/4, 245-248

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

przedsięwzięcia, które zakończyły się sukcesem. Autor ogląda się wstecz na swoje życie i wyraźnie pragnie, by pozostał po nim ślad. Jest to pragnienie jak najbardziej zasadne i – jak się okazuje – niezwykle twórcze, skoro zostało urzeczywistnione w przygotowaniu i opracowaniu tak monumentalnego zbioru. Sporo konkluzji i przemyśleń nadal zachowuje aktualność. Bodaj najcenniejsze są te, które ukazują różne aspekty rozwoju najnowszej katolickiej biblistyki polskiej. Młodzi bibliści znajdą też wiele inspiracji do osobistych przemyśleń, jakie się nasuwają na kanwie fundamentalnych pytań o zasadność i sens uprawiania tej gałęzi nauki.

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa

Feliks LENORT (red.), *Requirite in Libro Domini. Opuscula Michaeli Peter Piae Memoriae dedicata*, Opuscula Dedicata 6, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – Wydział Teologiczny, Poznań 2005, ss. 364.

Ludzie światli i dobrzy, niezależnie od czasu trwania swojego życia, umierają przedwcześnie. Ich odejście utwierdza nas w przekonaniu, że mogliby jeszcze wiele dokonać, a więc że są naprawdę potrzebni. Poznański biblista ks. prof. Michał Peter, jeden z najwybitniejszych katolickich biblistów polskich pokolenia bezpośrednio po Vaticanum II, zmarł w 1982 r. w wieku 62 lat. „Stało się to wtedy – napisał w *Słowie wstępnym* abp Stanisław Gądecki, metropolita poznański – kiedy znajdował się w apogeum swojej twórczości naukowej, jak i u szczytu – bardzo popularnej pośród jego słuchaczy – aktywności dydaktycznej. Miał mnóstwo planów wydawniczych, które mógłby łatwiej zrealizować, gdyby doczekał zbliżającego się przełomu politycznego w naszej Ojczyźnie”. Upłynęło ponad 20 lat, wyrosło nowe pokolenie teologów i biblistów, a owocem wdzięcznej pamięci stała się okolicznościowa księga ku czci M. Petera. Jej tytuł, *Requirite in Libro Domini*, przejęty z Iz 14,16, wymownie ujmuje testament duchowy zmarłego uczonego i dydaktyka: „Szukajcie pilnie w Księdze Pańskiej”. Książka ukazała się jako 6. tom znakomitej serii wydawniczej „Opuscula Dedicata”, w której wcześniej wydano księgi pamiątkowe ku czci tak wybitnych osób, jak Marian Banaszak, Jan Kanty Pytel, Marian Wolniewicz, Ludwik Wciórka i Tadeusz Wałachowicz. Łatwo dostrzec, że cele i profil tej serii jest bardzo podobny do wydawanej przez Oficynę Wydawniczą „Vocatio” serii „Ad Multos Annos”. Różnica polega na tym, że ta druga dotyczy wyłącznie biblistów i ma charakter ogólnopolski.

Przed słowem wstępnym metropolity poznańskiego umieszczono fotografię M. Petera z czasów jego młodości. Utrwaliła wizerunek kapłana młodego, inteligentnego, spokojnego i docieklivego zarazem. To dobry sposób, by wizualnie

przybliżyć człowieka, który od dawna nie żyje. Cenne jest tego typu pielęgnowanie pamięci, ponieważ wysiłek poszczególnych ludzi i pokoleń nakłada się na siebie, łączy i rozwija, chroniąc przed groźbą amnezji. Ks. prof. Michał Peter urodził się w 1922 r. w Kcyni. Jego młodość przypadła na dramatyczny okres II wojny światowej, podczas której uczył się i pracował w Dyrekcji Kolei Państwowych w Krakowie. Po otrzymaniu w 1950 r. święceń kapłańskich, był przez krótki czas wikariuszem, a następnie odbył studia biblijne w Krakowie, uwieńczone w 1953 r. doktoratem (*Księga prorocत्व Malachiasza – przekład i komentarz*), którego promotorem był ks. prof. Aleksy K l a w e k. Sytuacja społeczna i polityczna w ówczesnej Polsce nie pozwalała na swobodny rozwój naukowy, znacznie utrudnione były też studia zagraniczne. Wyjeżdżali na nie nieliczni szczęśliwcy, inni musieli poprzestać na tym, co było wówczas dostępne w kraju. Przez prawie 30 lat, do tragicznej śmierci w wypadku drogowym, ks. prof. M. Peter wykładał nauki biblijne w poznańskim Wyższym Seminarium Duchownym i na miejscowym Papieskim Wydziale Teologicznym, którego kontynuację stanowi Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, a także w warszawskiej Akademii Teologii Katolickiej. W 1974 r. uzyskał w ATK habilitację na podstawie dorobku naukowo-dydaktycznego i rozprawy *Problem Melchizedeka w Genesis XIV*. Jest autorem ponad 200 publikacji, z których najbardziej znane są dwie: *Wykład Pisma Świętego Starego Testamentu* (Poznań 1959, 1970, 1978, 2005) oraz *W kręgu Starego Przymierza. Wprowadzenie do dziejów i teologii Starego Testamentu* (Poznań 1975). Muszę w tym miejscu powiedzieć, że w okresie moich studiów seminaryjnych (w pierwszej połowie lat 70.) chętnie i często korzystałem z pierwszego z tych podręczników i dlatego też czuję się dłużnikiem poznańskiego profesora. Jego zasługę stanowi również pomysł i redagowanie – wspólnie z ks. prof. Marianem Wolniewiczem – Biblii Poznańskiej, która znakomicie uzupełnia przekład znany jako Biblia Tysiąclecia.

Dokonania i zasługi ks. prof. M. Petera są zatem ogromne. Droga życiowa i osiągnięcia uczonego kapłana zostały przybliżone w drugiej części poświęconej mu książki (s. 247-364). Jego biografię napisał ks. prof. Marian B a n a s z a k, natomiast ks. prof. Marian W o l n i e w i c z zamieścił biografię pisarską. Z kolei Marian F i l i p i a k podjął temat *Książd profesor Michał Peter jako dydaktyk*, zaś Walerian S o b i s i a k przypomniał go jako humanistę, twórcę i przyjaciela. Janina K i e r s t a n oraz Monika P r z e p i ó r a starannie opracowały bibliografię prac drukowanych M. Petera. Pierwszą była recenzja wydanej w języku francuskim książki Alberta Gelina zamieszczona w 1952 r. na łamach „Ruchu Biblijnego i Liturgicznego”; jako ostatnią, 206 pozycję, wyszczególnia się książkę *Dzieje Izraela wznowioną* w Poznaniu 14 lat po śmierci autora. Po bibliografii zamieszczono reprodukcję własnoręcznie napisanego życiorysu, który nosi datę 15 czerwca 1945 r., a powstał w związku ze wstąpieniem do seminarium duchownego.

Drugą część, a zarazem całą książkę, zamyka bardzo ciekawy i wzruszający tekst opatrzony tytułem *Zamiast autobiografii. Wspomnienia z lat 1939-1945* (s. 301-364). To bardzo pouczające wspomnienia. Świadczą o wielkiej wrażliwości późniejszego kapłana i biblisty, a także zawierają mnóstwo wnikliwych obserwacji o dużych walorach poznawczych.

Na pierwszą część księgi pamiątkowej (s. 11-246) składa się 14 artykułów naukowych, napisanych przez przedstawicieli naukowego środowiska poznańskiego. Otwiera ją tekst Izabeli J a r u z e l s k i e j, pracującej niegdyś na UAM, a obecnie na Uniwersytecie Warszawskim, *Elisha and the Siege of Samaria*, podejmujący historyczną i literacką analizę perykopy 2Krl 6,24 – 7,20, po którym następuje kilka innych przyczynków dotyczących problematyki badań nad Starym Testamentem: *Misja człowieka według Rdz 1,1 – 2,19* (Julian S u l o w s k i), *Kara za niezłożenie ofiary (Wj 5,3). Refleksja na tle religijności starożytnego Egiptu* (Janusz N a w r o t), *Henoch w tradycjach biblijnych* (Bogdan P o n i ź y), *Księga Habakuka. Przesłanie i przekład filologiczny na podstawie tekstu masoreckiego* (Teresa S t a n e k), *Nawrócenie u Malachiasza a sprawa dziesięciny (Ml 3,6-12)* (Dariusz D o g o n d k e) oraz tekst, który wyszedł spod pióra nie-biblisty, lecz stanowi ważny wkład w badania na temat muzyki w Biblii, zatytułowany *Dźwięk trąby w biblijnej wędrówce Narodu Wybranego* (Robert R a c h u t a). Uwagę recenzenta zwrócił artykuł J. Sulowskiego, w którym podejmuje rzeczową polemikę z moimi poglądami dotyczącymi szczegółowej egzegezy tekstu opowiadania z początku Księgi Rodzaju o stworzeniu, godności i posłannictwie człowieka. Taka naukowa dyskusja jest bardzo potrzebna, stanowi bowiem dojrzały rezultat wymiany myśli oraz pozwala pogłębiać i rozwijać wiedzę biblijną. Tekst pierwszej księgi Biblii pozostawał w centrum zainteresowań M. Petera; przyda się więc krótkie porównanie wyników dawniejszych i nowszych analiz i badań, by stwierdzić, że biblistyka polska nie stoi w miejscu.

Dwa kolejne artykuły dotyczą badań nad Nowym Testamentem: *Teologia „hieron” w mowie eschatologicznej Jezusa (Mk 13)* (Mieczysław M i k o ł a j c z a k), oraz *Teologia chrztu w Listach Powszechnych* (Piotr O s t a ñ s k i). Po nich następują trzy przyczynki o charakterze interdyscyplinarnym: *Co się stało z Barabaszem? Rekonesans literaturoznawczy* (Dorota R o j s z c z a k), *„słowa niezrozumiałe wyblakłe o trojakim znaczeniu...” Zbigniewa Herberta zmagania z Biblią* (Grażyna P i s k o r z) oraz *Egzegeza i semiotyka. Wokół „kryzysu wiary” w tekst* (Grzegorz K u b s k i). Wszystkie trzy czyta się dosłownie z zapartym tchem. Nie może być inaczej, gdy do głosu dochodzi połączenie kompetencji z fascynacją podejmowaną problematyką. Te trzy teksty można bez wątplenia zaliczyć do najlepszych w całej książce. Przedostatni w tej części jest artykuł *Augustiańska nauka o predestynacji a biblijna nauka o zbawieniu* (Andrzej S i e m i a n o w s k i). Nie trzeba udowadniać, że temat jest trudny, kontrowersyjny i stale aktualny. Autor rozważa poglądy

Karola Bartha i w tym kontekście ostrzega przed pokusą chrystianizmu „rozcieńczonego wodą spekulacji filozoficznych”, co może prowadzić do semipelagianizmu. Część pierwszą książki zamyka tekst *Rozwój – nowe imię człowieka*, którego autorem jest – co zaskakujące – znany poznański biblista Jan Kanty P y t e l.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że obszerna publikacja jest dziełem jednego środowiska, a mianowicie uczonych poznańskich. To potwierdza, że Poznań stał się jednym z wiodących ośrodków teologicznych w Polsce, co z pewnością jest w dużej mierze zasługą utworzonego tam na uniwersytecie państwowym wydziału teologicznego. Ks. prof. Michał Peter tego nie doczekał, ale w pewnym sensie zbiera owoce swojej pracy. Książka została bardzo starannie przygotowana i wydana. Szczególnie przyciąga wzrok jej okładka, zaprojektowana według konwencji przyjętej dla całej serii wydawniczej. Można postulować umieszczenie w kolejnych tomach tej serii tzw. żywej paginy, która znacznie ułatwiłaby szybkie znalezienie potrzebnego tekstu. Ważne urozmaicenie i dopowiedzenie stanowią dobre reprodukcje fotografii wykonanych na różnych etapach życia M. Petera. Widzimy go jako młodzieńca i kapłana, w gronie rodzinnym i w towarzystwie hierarchów kościelnych oraz innych uczonych, a także na audiencji u Jana Pawła II w początkach pontyfikatu papieża z Polski. Pozwala to wczuć się w duchowy nastrój tej niezwyklej biografii i niejako cofnąć w czasie, który bezpowrotnie minął.

Od utworzenia w grudniu 2003 r. Stowarzyszenia Biblistów Polskich ważnym zadaniem tego gremium jest dokumentowanie historii i aktualnego stanu katolickiej biblistyki w naszym kraju. Książki takie jak ta doskonale wychodzą naprzeciw temu postulatowi. Ocalają od zapomnienia oraz skutecznie i plastycznie przybliżają sylwetki i dorobek ludzi, których powinniśmy znać i o których trzeba pamiętać. Ta książka ukazuje życie i losy jednego z nas, może więc być zarazem jednym z wzorów do opracowywania podobnych publikacji. W ostatniej dekadzie ukazało się ponad 30 ksiąg pamiątkowych ku czci biblistów żyjących i zmarłych, przygotowanych w różnych ośrodkach na terenie całego kraju. Warto dokonać bilansu tego ważnego aspektu wspólnej pracy naukowej, który ma ogromne znaczenie dla wszechstronnego opracowania najnowszej, piszącej się z naszym udziałem, historii biblistyki polskiej. Osób zasłużonych dla niej mamy sporo. Warto zatem odświeżyć pamięć i wdzięczność, by jak najwięcej z nich zostało uhonorowanych podobnymi księgami pamiątkowymi.

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa